

พื้นที่ชีวิตของผู้หญิง (Living Space of Women)

ประสบการณ์การเผชิญสถานการณ์ (ปัญหา) ของผู้หญิงกับบุคคลในครอบครัวที่ดื่มสุรา

(Living Space of Women Facing Problem of Drunkards in Family of Women)

ได้รับทุนสนับสนุนโดย แผนงานศูนย์วิจัยปัญหาสุรา (ศวส.) คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

โดย ไมชาเร้าะ ขุนรักษ์ หมานระเด็น อับดุลเลาะ๊ะ หมัดอะด้า อารีฟ หมานระเด็น

เครื่องดื่มแอลกอฮอล์หรือสุรานอกจากส่งผลกระทบต่อผู้ดื่มเองแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อผู้อื่นอีกด้วย หนึ่งในกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบเมื่อคนในครอบครัวดื่มสุราก็คือ ผู้หญิง ซึ่งเป็นกลุ่มเปราะบางในครอบครัวของผู้ดื่มสุรา โดยมักได้รับผลกระทบและต้องพบเจอสถานการณ์ปัญหาในพื้นที่ชีวิตแทบทุกด้าน ทั้งปัญหาโดยฉับพลันและปัญหาเรื้อรัง ส่งผลให้ผู้หญิงที่ได้รับผลกระทบดังกล่าวกลายเป็นประชากรที่เปราะบาง อ่อนแอ และเข้าถึงยากในบางบุคคลเนื่องจากสถานการณ์ปัญหาที่ต้องเผชิญในปฏิบัติการประจำวันในพื้นที่ชีวิต คณะวิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการศึกษาถึงผลกระทบดังกล่าว เพราะเสียงเพรียกของคนที่สังคมทุกเสียงมีความหมายและเป็นประสบการณ์ที่มีคุณค่าแม้เป็นเสียงของคนตัวเล็กที่เป็นกลุ่มเปราะบางในสังคม แต่ทว่าสถานการณ์จริงในพื้นที่ชีวิตของผู้หญิงเหล่านี้ก็ไม่ใช่เรื่องต่อผู้ดื่มสุราที่มีโอกาสกลุ่มพลังอำนาจเสมอไป ยังมีการต่อรองและผลักดันเป็นผู้กุมอำนาจบนพื้นที่ชีวิตในปฏิบัติการชีวิตประจำวัน นับเป็นกลยุทธ์การดิ้นรนต่อสู้ที่ควรตีแผ่เพื่อเป็นประสบการณ์ให้แก่ผู้คนที่สังคม

ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาพื้นที่ชีวิตของผู้หญิง (Living Space of Women) ประสบการณ์การเผชิญสถานการณ์ (ปัญหา) ของผู้หญิงกับบุคคลในครอบครัวที่ดื่มสุรา โดยการเก็บข้อมูลจากผู้หญิงที่มีคนในครอบครัวดื่มสุราในพื้นที่จังหวัดสตูล จำนวน 15 คน และบุคคลแวดล้อมผู้หญิงซึ่งประกอบด้วยคนในครอบครัว ญาติพี่น้อง เพื่อน หรือผู้นำกลุ่มต่าง ๆ ที่แวดล้อมผู้หญิงจำนวน 15 คน งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการรับรู้และการให้ความหมายต่อพฤติกรรมของผู้ดื่มสุราของผู้หญิงที่มีสมาชิกในครอบครัวดื่มสุรา 2) ศึกษาประสบการณ์ของผู้หญิงจากการได้รับผลกระทบจากการดื่มสุราของสมาชิกในครอบครัวที่ดื่มสุรา และ 3) ศึกษาบริบทพื้นที่ชีวิต (living space) ปฏิบัติการประจำวัน และกลไกในการเผชิญและรับมือกับปัญหาผลกระทบ (coping mechanism) ของผู้หญิงที่ได้รับผลกระทบจากการดื่มสุราของสมาชิกในครอบครัว โดยเฉพาะประเด็นสัมพันธ์ภาพกับผู้ดื่มสุรา จากการศึกษาพบข้อมูลดังต่อไปนี้

ผลการศึกษารับรู้และการให้ความหมายต่อพฤติกรรมของผู้ดื่มสุราของผู้หญิงที่มีสมาชิกในครอบครัวดื่มสุรา

1. การรับรู้และการให้ความหมายต่อสาเหตุการดื่มสุราของคนในครอบครัวพบว่า มีสาเหตุจากสิ่งแวดล้อม/สถาบันต่าง ๆ ที่เป็นจุดเริ่มต้นในการถ่ายทอดพฤติกรรมการดื่ม ได้แก่ การถ่ายทอดพฤติกรรมการดื่มจากสถาบันครอบครัวจากรุ่นสู่รุ่น จากพ่อสู่ลูก จากปู่หลาน สถาบันการศึกษาจากรุ่นพี่สู่รุ่นน้อง จากเพื่อนสู่เพื่อน สถานที่ทำงานจากหัวหน้าสู่ลูกน้อง โดยพบว่าพฤติกรรม การดื่มและการชักชวนของคนในครอบครัว เพื่อนนับเป็นจุดเริ่มต้นหนึ่งนำไปสู่พฤติกรรมการดื่มสุรา ส่วนวิธีการได้มาของสุราคือ การมอบให้โดยคนในครอบครัวในช่วงสังสรรค์ในเทศกาลต่าง ๆ การหาซื้อด้วยการรวมเงินกับเพื่อนหรือคนในสังคม ซึ่งแสดงให้เห็น ทราบว่า ครอบครัว เพื่อน และสังคมล้วนมีผลต่อการดื่มสุราของบุคคลทั้งสิ้น

2. การรับรู้และการให้ความหมายต่อพฤติกรรมของผู้ดื่มสุรายามเมเมาสุรา ผู้หญิงได้สะท้อนถึงพฤติกรรมผู้ดื่มสุราว่ามักส่งเสียงดังรบกวน ใช้คำพูดหยาบคาย สร้างความรำคาญ ความอับอายให้แก่ผู้หญิง สร้างความเสียหายต่อทรัพย์สิน มีการฉกชิง ลักขโมยเงินหรือทรัพย์สินที่มีค่า นอกจากนี้ ยังทำร้ายร่างกายผู้หญิงหรือกลุ่มเปราะบางในบ้าน ทั้งผู้หญิง เด็ก และคนชรา สำหรับพฤติกรรมของผู้ดื่มสุราเมื่อไม่ได้ดื่ม/เมาสุราก็มีทั้งเหมือนและแตกต่างกันไป โดยพบว่า ผู้ดื่มสุรามักทำบุญ ปฏิบัติศาสนกิจ อยู่ในกรอบของศาสนา ใจเย็น และแสดงออกถึงลักษณะที่ดี บางกลุ่มอาจเก็บตัวเงียบไม่ยุ่งเกี่ยวกับใครในยามที่ไม่เมา หรือบางกลุ่มใช้ชีวิตปกติ ปฏิสัมพันธ์กับบุคคลในสังคมด้วยมารยาทที่ดีแตกต่างจากยามเมาสุราอย่างสิ้นเชิง

ผลการศึกษาประสบการณ์ (ปัญหา) ของผู้หญิงจากการได้รับผลกระทบจากการดื่มสุราของสมาชิกในครอบครัวที่ดื่มสุรา สามารถอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

1. ส่งผลกระทบต่อประสบการณ์ (ปัญหา) โดยตรงต่อผู้หญิง ทั้งด้านคุณภาพชีวิตของผู้หญิงทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสุขภาพกาย (Physical Domain) โดยพบว่า ผู้หญิงประสบปัญหาคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพกาย โดยมีสาเหตุหลักมาจากการโดนผู้ดื่มสุราทำร้ายร่างกายอย่างรุนแรง ทั้งตบตี เตะ ต่อย หรือใช้เท้ากระแทกบนร่างกายอย่างสม่ำเสมอ บางคนโดนทำร้ายร่างกายทุกวัน จนทำให้มีความเจ็บปวดทางกายยาวนานถึงขั้นไม่สามารถรักษาให้หายเป็นปกติ ซึ่งสิ่งที่ผู้ดื่มสุราแสดงออกควบคู่กับการทำร้าย

ร่างกายก็คือ การใช้คำพูดที่เป็นการตำหนิ ถูก เหยียดหยาม ด้อยค่า ด้วยการตะคอกเสียงดังอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ผู้หญิงยังต้องดูแลผู้ที่มีสุราที่ประสบอุบัติเหตุจนต้องเข้าโรงพยาบาล หรือเจ็บป่วยจนไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ ซึ่งสถานการณ์ที่ต้องเผชิญเหล่านี้ ทำให้ผู้หญิงต้องทำหน้าที่เป็นเสาหลักของครอบครัวต้องทำงานหนักมากขึ้น อีกทั้งการดูแลสุขภาพของผู้ที่มีสุรา ส่งผลให้ผู้หญิงพักผ่อนไม่เพียงพอและเกิดความเครียด กังวล จนส่งผลต่อคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย อย่างไรก็ตาม แม้จะประสบปัญหาด้านสุขภาพกาย แต่กลับพบว่า ผู้หญิงบางคนสามารถใช้สถานการณ์เหล่านี้ไปต่อรองกับผู้ที่มีสุรา สามารถช่วงชิงอำนาจจนเป็นผู้กุมอำนาจและต่อรองกับผู้ที่มีสุราได้ในยามที่ผู้ที่มีสุราไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ สถานการณ์ที่เกิดขึ้นทำให้ผู้หญิงสามารถวางเงื่อนไขให้ผู้ที่มีสุราได้ลด ละ เลิกสุราได้ในขณะหนึ่ง และบางคนลด ละ เลิกสุราได้เป็นระยะเวลาสั้น นอกจากนี้ยังพบว่า การโดนทำลายคุณภาพชีวิตด้านร่างกายด้วยการทำร้ายร่างกายจนมีบุคคลรอบข้างรับรู้และแสดงตนเพื่อปกป้องผู้หญิง ก็จะช่วยให้ผู้หญิงมีอำนาจต่อรอง โดยมีผู้รับรู้ต่อพฤติกรรมของผู้ที่มีสุราช่วยในการเสริมสร้างพลังอำนาจให้แก่ผู้หญิงจนสามารถช่วงชิงพลังอำนาจได้เช่นกัน 2) ด้านจิตใจ (Psychological Domain) พบว่า ผู้หญิงหวาดผวากจากการต้องเผชิญหน้ากับผู้ที่มีสุรา กลัวว่าผู้ที่มีสุราที่เมาสุราจะทำร้ายร่างกาย หรือบางคนก็โดนทำร้ายร่างกายจนหวาดกลัวกลายเป็นภาพจำที่ไม่สามารถลบออกจากความทรงจำได้ ยังคงหวาดกลัวการเผชิญหน้ากับผู้ที่มีสุรา แต่ในขณะเดียวกันกลับพบว่า ผู้หญิงมีความกังวลและห่วงใยผู้ที่มีสุรา เนื่องจากความรัก ความเป็นห่วง รวมทั้งเมื่อได้รับรู้พฤติกรรมข้อดีของผู้ที่มีสุรายามเมื่อไม่ได้เมาสุรา ก็ส่งผลให้ผู้หญิงกังวล และเห็นใจผู้ที่มีสุราที่ไม่ได้รับการยอมรับจากคนในสังคม ซึ่งเป็นสถานการณ์ในพื้นที่ชีวิตที่พลิกผันไปตามตามช่วงจังหวะในปฏิบัติการชีวิตประจำวัน ซึ่งล้วนส่งผลต่อคุณภาพชีวิตด้านจิตใจของผู้หญิงทั้งสิ้น 3) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (Social Relationships) พบว่า ผู้หญิงขาดความสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งมีจุดเริ่มต้นจากความรู้สึกอับอายที่มีบุคคลในครอบครัวที่มีสุรา กังวลว่าคนในสังคมจะรู้สึกอย่างไร ผู้หญิงอยากปกป้องตัวเอง โดยหลีกเลี่ยงการพบปะกับผู้คน เพื่อที่จะต้องไม่รู้หรือรับฟังเกี่ยวกับผู้ที่มีสุรา นอกจากนี้ ผู้หญิงบางกลุ่มยังรู้สึกว่า การแสดงออกในเชิงเห็นใจจากสังคมก็ยังเป็นสิ่งที่ผู้หญิงกังวล เนื่องจากเกิดความไม่มั่นใจว่าคือความรู้สึกที่แท้จริงจากสังคมหรือไม่ นอกจากนี้ ผู้หญิงบางกลุ่มยังเลี่ยงความสัมพันธ์ทางสังคมเนื่องจากผู้ที่มีสุราไม่ชอบให้มีการพบปะกับบุคคลในสังคม ส่งผลให้ผู้ที่มีสุราแสดงอาการไม่สุภาพต่อบุคคลในสังคมของผู้หญิง เพื่อหลีกเลี่ยงจากสถานการณ์ปัญหาที่กังวล ส่งผลให้ผู้หญิงขาดคุณภาพชีวิตด้านสังคมในที่สุด และ 4) ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) พบว่า ผู้หญิงมีปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมเนื่องจากพฤติกรรมของผู้ที่มีสุราที่ไร้ความสะอาด ทำลายสิ่งของต่าง ๆ เมื่อเมาสุรา ผู้หญิงจึงต้องใช้ชีวิตอยู่ท่ามกลางความสกปรก ไม่เป็นระเบียบ มีมลภาวะทั้งทางเสียงและกลิ่นรบกวน

2. ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและการเงินของครอบครัว โดยพบว่า ผู้ที่มีสุราไม่ทำงาน/ไม่สามารถทำงานได้ ครอบครัวขาดรายได้อันเนื่องมาจากการไร้ความรับผิดชอบและภาวะสุขภาพของผู้ที่มีสุรา และผู้ที่มีสุรายังเป็นภาระด้านการเงิน เนื่องจากต้องใช้เงินในการรักษาพยาบาลที่มีสาเหตุมาจากอุบัติเหตุ/ความเจ็บป่วยเนื่องจากการดื่มสุรา ครอบครัวเกิดปัญหาด้านเศรษฐกิจจากการสูญเสียทรัพย์สินจากอุบัติเหตุทางการจราจรขณะเมาสุรา หรือการขาย จำนองทรัพย์สินเนื่องจากต้องการเงินมาใช้ในการซื้อสุราเป็นหนี้เนื่องจากดื่มสุรา ครอบครัวไร้เงินออมสำหรับอนาคต

3. ส่งผลกระทบต่อสมาชิกในครอบครัวของผู้หญิงที่มีบุคคลในครอบครัวที่มีสุรา ทั้งผลกระทบต่อเด็ก/เยาวชน โดยเกิดความรุนแรงต่อเด็ก/เยาวชน รวมทั้งทำให้เด็ก/เยาวชนไร้โอกาสทางการศึกษาและการพัฒนาศักยภาพตามวัย และไร้แบบอย่างที่ดีที่เด็ก/เยาวชนจะนำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต เกิดผลกระทบต่อคนชรา บุพการีของผู้หญิง/ผู้ที่มีสุราเอง โดยเกิดความรุนแรงต่อคนชรา/บุพการี สร้างความทุกข์ใจ อับอาย และเกิดผลกระทบต่อทุกคนในครอบครัว โดยทำลายความมั่นใจในการเข้าสังคม หวาดกลัว ระวัง ไม่อยากเชื่อมความสัมพันธ์ร่วมกับผู้ที่มีสุราซึ่งเป็นสมาชิกคนหนึ่งของครอบครัว ก่อให้เกิดผลกระทบต่อครอบครัวโดยภาพรวม และนำไปสู่การไร้ซึ่งเวลาคุณภาพของครอบครัวในที่สุด

ประเด็นที่ 3 ผลการศึกษาบริบทพื้นที่ชีวิต (living space) ปฏิบัติการชีวิตประจำวัน และกลไกในการเผชิญและรับมือกับปัญหาผลกระทบ (coping mechanism) ของผู้หญิงที่ได้รับผลกระทบจากการดื่มสุราของสมาชิกในครอบครัวที่ติดสุรา โดยเฉพาะประเด็นสัมพันธภาพกับผู้ติดสุรา

จากการศึกษาพบว่า ปฏิบัติการชีวิตประจำวันและกลไกในการเผชิญและรับมือกับปัญหาผลกระทบ (coping mechanism) ในพื้นที่ชีวิตภายใต้สถานการณ์ (ปัญหา) ที่ต้องเผชิญแตกต่างกันไปตามสถานการณ์ปัญหาที่เข้ามาในพื้นที่ชีวิตด้วยวิธีการแตกต่างกันไปตามจังหวะสถานการณ์ในพื้นที่ชีวิต ได้แก่

1. การรับมือกับผลกระทบด้วยการดิ้นรน ต่อสู้เมื่อต้องเผชิญหน้ากับผู้ที่มีสุรา โดยพบว่า เป็นวิธีการรับมือที่ผู้หญิงมีโอกาสใช้น้อยที่สุด นั้นเป็นเพราะความเป็นรองในด้านต่าง ๆ บนพื้นที่ชีวิต ทั้งทางด้านพลังกำลัง การช่วงชิงพื้นที่ และพลังอำนาจในการรับมือ พบว่า ผู้หญิงที่สามารถใช้วิธีการรับมือด้วยการดิ้นรนและต่อสู้เมื่อต้องเผชิญหน้ากับผู้ที่มีสุรามักเป็นผู้หญิงที่มีพลังอำนาจเนื่องจากอยู่ในพื้นที่ชีวิตที่มีบุคคลรายล้อมซึ่งสามารถให้ความช่วยเหลือ และสามารถปกป้องได้ในกรณีที่ผู้หญิงไม่สามารถปกป้อง

ตัวเองได้ ซึ่งผู้หญิงจะใช้กลยุทธ์ในการดิ้นรนต่อสู้กับผู้ตีมีสุราได้ก็ต่อเมื่อ ผู้หญิงมีผู้ที่ช่วยเสริมสร้างพลังอำนาจจากทุกหน่วยที่รายล้อมผู้หญิง ทั้งบุคคลในครอบครัว เพื่อนบ้าน หน่วยงาน และองค์กรต่าง ๆ ในสังคม ที่พร้อมแสดงบทบาทของตนอย่างเต็มที่เมื่อผู้หญิงต้องเผชิญสถานการณ์ปัญหาดังกล่าว การตระหนักรู้ของบุคคลกลุ่มนี้ จะเป็นตัวช่วยเสริมพลังอำนาจของผู้หญิงให้สามารถต่อกรกับผู้ตีมีสุราได้มากขึ้น จนนำไปสู่การมีโอกาสในการกุมพลังอำนาจในที่สุด อย่างไรก็ตาม ผู้หญิงไม่ได้เป็นผู้กุมอำนาจเสมอไป แต่ทุกครั้งที่เพลี่ยงพล้ำในการต่อกรและเจอสถานการณ์ปัญหาในพื้นที่ชีวิต การไม่เพิกเฉยของผู้คนในสังคมคือกลไกสำคัญที่จะช่วยให้ผู้หญิงสามารถข้ามผ่านสถานการณ์อย่างไม่โดดเดี่ยวในพื้นที่ชีวิตที่มีคนในครอบครัวตีมีสุรา

2. ด้วยการต่อกร แลกเปลี่ยนเมื่อต้องเผชิญหน้ากับผู้ตีมีสุรา เป็นวิธีที่ผู้หญิงมักใช้ในลำดับต่อมา หลังจากที่ใช้วิธีการต่อสู้ในการเผชิญหน้ากับผู้ตีมีสุราแล้วไม่สำเร็จ และบุคคลแวดล้อมอาจไม่ได้มีส่วนร่วมในการต่อกรกับผู้ตีมีสุราอย่างเต็มที่ ส่งผลให้ผู้หญิงกังวล หวาดกลัวหากต้องเผชิญหน้ากับผู้ตีมีสุราโดยตรง ผนวกกับสถานการณ์ปัญหาเข้ามารุนแรงในพื้นที่ชีวิต ผู้หญิงเป็นรองในการเผชิญหน้าและเสี่ยงต่อการโดนทำร้ายร่างกาย แต่ยังมีเหลือโอกาสให้ผู้หญิงได้ต่อกร ซึ่งแม้จะไม่ได้เป็นผู้ที่กำหนดพื้นที่ชีวิตโดยเบ็ดเสร็จ แต่กลับพบว่า เมื่อมีการต่อกรกันเกิดขึ้น ก็ยังมีช่องทางให้ปฏิบัติการชีวิตประจำวันได้ดำเนินไปในรูปแบบที่ดีขึ้นกว่าไม่ทำอะไรเลยในมุมมองของผู้หญิง “บางครั้งไม่让他ไปกินเหล้า เราก็ยอมให้เขากินน้ำกระท่อม จะได้หลับ ๆ ไป ไม่มาทำร้ายร่างกายเรา ไม่ต้องเสียงดังให้เหนื่อย” นั่นคือการต่อกรที่ผู้หญิงบางคนบอกว่าตัวเองก็สามารถช่วงชิงพลังอำนาจได้ช่วงหนึ่ง แม้ในอีกมุมหนึ่งคือการส่งเสริมให้ผู้ตีมีสุราไปใช้ยาเสพติดชนิดอื่น แต่สำหรับผู้หญิงที่ต้องเผชิญสถานการณ์ปัญหาจากการที่มีคนในครอบครัวตีมีสุรา ก็นับเป็นการดิ้นรนต่อสู้ให้พื้นที่ชีวิตของตนเองได้ดำเนินต่อไปได้โดยมีสถานการณ์ปัญหาที่ไม่หนักหน่วงจนเกินไป

3. ด้วยการนั่งเงียบ จำยอม และหลีกเลี่ยง โดยพบว่า พื้นที่ชีวิตของผู้หญิงส่วนใหญ่ยังอยู่ในสภาวะที่ต้องจำยอม หลีกเลี่ยง หรือนั่งเงียบ ยามเมื่อต้องเผชิญหน้ากับผู้ตีมีสุราในครอบครัว โดยการเงียบของผู้หญิงเป็นความเงียบที่ไร้เสียงเพรียก ไม่มีการส่งเสียง แต่มิใช่ยะและความหมายที่แตกต่างกันออกไป ทั้งเงียบเพราะความจำเป็น หวาดกลัว ต้องเฝ้าระวังความปลอดภัยของตนเอง และบุคคลอื่น ๆ ในครอบครัว ห่วงใยความรู้สึกของผู้ตีมีสุราที่อยู่ในฐานะของความเป็นพ่อหรือบุคคลสำคัญในความรู้สึก หรือเงียบไม่มีเสียงเพรียก ไร้การส่งเสียงเพราะห่วงใยความรู้สึกของบุคคล/หรือกลุ่มประเภอบางอื่น ๆ ในครอบครัว โดยพบว่า แม้จะเงียบบ้างที่สุด แต่ผู้หญิงส่วนใหญ่ก็สะท้อนให้ทราบว่า เป็นวิธีการที่เจ็บปวดที่สุดในพื้นที่ชีวิตของพวกเขา เพราะเป็นภาวะที่ไร้เสียงเพรียกที่เอ่ยออกมาเป็นถ้อยคำ การละเลยจากผู้คนและสังคมแวดล้อมคือกลไกสำคัญที่ทำให้ผู้หญิงต้องเผชิญภาวะดังกล่าว สถานการณ์ปัญหาที่เข้ามาในพื้นที่ชีวิต จึงไม่มีที่ท่าว่าจะลดน้อยลง ยังคงอยู่ในพื้นที่ชีวิต และที่ต้องเผชิญสถานการณ์ปัญหาเนื่องจากคนในครอบครัวตีมีสุราในปฏิบัติการชีวิตประจำวัน

จากข้อค้นพบข้างต้นที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า พื้นที่ชีวิตของผู้คนมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันไปในทุกแง่มุม ผู้ที่อ่อนแอกว่าทั้งด้านพลังกำลังและความพร้อมในด้านอื่น ๆ มักไม่มีโอกาสต่อกรในปฏิบัติการชีวิตประจำวันมากนัก ดังที่จารุวรรณ ขำเพชร และคณะ (2555: 39-40) ได้ระบุไว้ว่า พื้นที่ชีวิตเป็นพื้นฐานของรูปแบบต่าง ๆ ในการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ (fundamental) ภายใต้อุปสรรคพื้นที่แตกต่างกัน โดยการต่อสู้ดิ้นรนและการต่อกรความสัมพันธ์ระหว่างกันของผู้คนเพื่อช่วงชิงพื้นที่หรือแสดงตัวตนของผู้คนหรือสังคม รวมทั้งความทรงจำ พื้นที่ทางความคิด ความรู้สึก การรับรู้ การให้ความหมาย การจินตนาการ การต่อสู้ดิ้นรน ซึ่งล้วนส่งผลต่อปฏิบัติการในชีวิตประจำวันของผู้คนแอบประเภอบางในสังคมมักเป็นผู้ที่ไร้อำนาจในการต่อกร อย่างไรก็ตามกลับพบว่า เมื่อบุคคลแวดล้อมในสังคมรับรู้ถึงพฤติกรรมของคนในครอบครัวที่ตีมีสุรา และแสดงออกถึงความพร้อมและมีการรวมตัวเพื่อแสดงพลังอำนาจที่เหนือกว่าผู้ตีมีสุราเพื่อปกป้องผู้หญิง ครอบครัว และชุมชนที่เข้มแข็ง มีความชัดเจนและมีแนวปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน นั่นคือ หากมีการทำร้ายร่างกาย หรือการทะเลาะกันระหว่างผู้หญิงและผู้ตีมีสุราอยู่ในสถานการณ์ที่น่าเป็นห่วง ทุกคนแวดล้อมพร้อมเข้ามาให้ความช่วยเหลือและกล้าที่จะแสดงบทบาทของตน ทั้งครอบครัวที่พร้อมจะปกป้อง ชุมชนที่ไม่ละเลยและเฝ้าระวัง ผู้นำที่มีระบบการจัดการอย่างชัดเจน ก็จะช่วยให้ผู้หญิงมีพลังอำนาจในพื้นที่ชีวิตมากขึ้นจนนำไปสู่การมีโอกาสต่อกร และดิ้นรนต่อสู้ได้สำเร็จ ดังคำกล่าวของอัญชลิตา สุวรรณชฎ (ออนไลน์) ที่ได้กล่าวถึงแนวคิดเรื่องพื้นที่ปฏิบัติการชีวิตประจำวัน นับเป็นแนวทางหนึ่งในการศึกษาเชิงสังคมวิทยา ซึ่งในปัจจุบันได้หันมาให้ความสำคัญกับโครงสร้างขนาดเล็ก ซึ่งอาจเป็นพื้นที่ของครอบครัวในสังคม และนำไปสู่การตีความ การวิเคราะห์ทางด้านวัฒนธรรม หรือเป็นเรื่องเกี่ยวกับการแย่งชิงและต่อกรความสัมพันธ์เชิงอำนาจ (power relation) ซึ่งอำนาจและการต่อต้านไม่ได้แยกออกจากกัน แต่คือการเปิดโอกาสให้ชีวิตประจำวันได้แสดงศักยภาพที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้วยตัวเองโดย “ชีวิตประจำวัน” คำกล่าวนี้สอดคล้องกับสันต์ สุวจฉกรภินันท์ (2552: 112) และสุธาาริน คุณผล (2550: 140) ที่ได้กล่าวว่า เพราะแท้จริงแล้วชีวิตประจำวันไม่ได้ปลอดจากการต่อกร การแข่งขัน และการควบคุมอำนาจ ซึ่งเป็นสถานการณ์ปกติในพื้นที่ชีวิตของผู้คน ซึ่งนับเป็นการต่อสู้ ดิ้นรน เพื่อให้ปฏิบัติการชีวิตประจำวันของตนเองขับเคลื่อนไปได้ ท่ามกลางสถานการณ์ในพื้นที่ชีวิตของผู้หญิงที่มีบุคคลในครอบครัวตีมีสุรา ที่ทุกเสียงเพรียกของผู้หญิงเหล่านี้มีความหมายที่ผู้คนในสังคมไม่อาจละเลย การตระหนักรู้ในสถานการณ์ปัญหาในพื้นที่ชีวิตของผู้หญิงเหล่านี้

พรรคการเมืองเฉย พร้อมทั้งจะแสดงบทบาทในการช่วยเหลือคือปัจจัยแห่งพลังอำนาจที่สำคัญซึ่งช่วยให้พื้นที่ชีวิตของผู้หญิงได้หลุดพ้นจากสถานการณ์ปัญหาที่มีคนในครอบครัวตีมสุรา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การแก้ไขสถานการณ์ปัญหาผลกระทบจากสุรานั้นไม่สามารถขับเคลื่อนได้โดยผู้กำหนดนโยบายหรือหน่วยงานระดับประเทศเพียงอย่างเดียว เพราะผู้ที่อยู่ในพื้นที่ชีวิตของคนกลุ่มนี้คือบุคคลหรือองค์กรในชุมชน จึงเสนอแนะวิธีการดำเนินงานเพื่อสร้างความพร้อมในการรับมือผลกระทบจากปัญหาสุราในการกำหนดนโยบายการดำเนินงานของกลุ่มองค์กรในสถานการณ์ต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะในการกำหนดนโยบายสำหรับหน่วยงาน องค์กร และผู้ปฏิบัติงาน

1.1 หน่วยงานในชุมชนควรมีการอบรมเจ้าหน้าที่ทุกระดับที่ปฏิบัติหน้าที่ในชุมชน เพราะนับเป็นด่านหน้าที่ได้รับรู้สถานการณ์ปัญหาในพื้นที่ชีวิตผู้หญิงมุสลิม/กลุ่มเปราะบางอื่น ๆ เพื่อนำไปสู่ระบบการให้คำแนะนำและแก้ไขสถานการณ์ปัญหาอย่างเป็นระบบ โดยให้ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ระดับชุมชนทราบขั้นตอนในการดูแลช่วยเหลือผู้หญิง/กลุ่มเปราะบางในกรณีที่ได้รับรู้ถึงสถานการณ์ปัญหาในพื้นที่ชีวิตของบุคคลเหล่านี้

1.2 โรงพยาบาล/หน่วยงานสาธารณสุขควรมีช่องทางในการให้คำปรึกษาที่เอื้อต่อผู้หญิงมุสลิม/กลุ่มเปราะบางในสังคม เช่น การเปิดพื้นที่ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการรับมือต่อสถานการณ์ปัญหาในพื้นที่ชีวิตเนื่องจากผลกระทบจากสุรา มิใช่มุ่งเน้นเกี่ยวกับความเครียด วิตกกังวล หรือด้านจิตเวช แต่เป็นการเปิดพื้นที่เพื่อรับฟัง ให้คำแนะนำในการรับมือกับสถานการณ์ปัญหาที่เผชิญในพื้นที่ชีวิตเพราะผลกระทบจากสุรา

1.3 สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด/องค์กรด้านศาสนา เนื่องจากผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามมักใช้หลักคำสอนของศาสนาเป็นวิถีในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะยามประสบปัญหาในพื้นที่ชีวิต ซึ่งหน่วยงานแรกที่มีกระสือถึงคือองค์กร/หน่วยงานด้านศาสนา แต่กลับพบว่า หน่วยงานเหล่านี้ยังขาดแคลนผู้ที่มีความรู้ด้านจิตวิทยาในการให้คำแนะนำ/รับฟังสถานการณ์ปัญหาในพื้นที่ชีวิตของผู้หญิงมุสลิม ดังนั้น ควรจัดให้มีบุคลากรที่มีความรู้ด้านนี้ในหน่วยงาน/องค์กร หรืออาจมีการประสานความร่วมมือหรือส่งต่อที่เป็นระบบระหว่างองค์กรด้านศาสนาและหน่วยงานที่มีบุคลากรที่เชี่ยวชาญ รวมทั้งควรจัดให้มีเจ้าหน้าที่ที่เป็นผู้หญิงในหน่วยงานซึ่งร่วมทำหน้าที่ในการรับฟัง ดูแลกลุ่มเปราะบางที่ประสบปัญหาเนื่องจากการตีมสุราของบุคคลในครอบครัว เนื่องจากสถานการณ์ปัญหาบางอย่างที่ผู้หญิงเผชิญอยู่อาจเป็นเรื่องลำบากใจที่จะถ่ายทอดให้บุคคลต่างเพศรับฟัง

2. ข้อเสนอแนะในการกำหนดนโยบายเพื่อการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรม

2.1 ควรมีมาตรการที่ชัดเจนในการดูแลผู้หญิงหรือกลุ่มเปราะบางกลุ่มอื่น ๆ หลังจากรับทราบถึงสถานการณ์ปัญหาเนื่องจากผู้ตีมสุราในครั้งแรก รวมทั้งทำงานร่วมกับหน่วยงานด้านสังคมสงเคราะห์และสวัสดิการสังคม การนำระบบกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมเข้ามาร่วมกันจัดการ ดูแล และเยียวยาผู้หญิงหรือกลุ่มเปราะบางกลุ่มอื่น ๆ ทั้งนี้ ควรให้ความสำคัญและคำนึงถึงความครอบคลุมในมาตรการเชิงป้องกันปัญหาให้มากขึ้น ตั้งแต่ระดับประเทศ จังหวัด ท้องถิ่น และโดยเฉพาะการออกมาตรการและป้องกันปัญหาในระดับชุมชนที่ต้องมีกฎหมาย หลักศาสนา และหลักจารีตประเพณีรองรับ เพื่อการจัดการ เข้าถึง และช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบได้อย่างทันเหตุการณ์และยั่งยืน ทั้งนี้ สิ่งที่จะต้องดำเนินการควบคู่กันไปก็คือ การมีฐานข้อมูลของผู้หญิงที่ได้รับผลกระทบจากการตีมสุราของสมาชิกในครอบครัว เพื่อใช้ในการติดตาม วิเคราะห์สถานการณ์ และเฝ้าระวังความปลอดภัยแก่ผู้หญิงได้อย่างตรงจุดและทันสถานการณ์

2.2 ควรมีหน่วยงาน/องค์กรที่ปฏิบัติงานด้านการดูแลกลุ่มเปราะบางโดยตรง มีกลไกและกระบวนการการทำงานที่เป็นระบบ มีมาตรการเด่นชัดในการให้ความช่วยเหลือผู้หญิงมุสลิม/กลุ่มเปราะบางอื่น ๆ ที่ตกเป็นเหยื่อความรุนแรง โดยเป็นการประสานความร่วมมือกันของชุมชนกับหน่วยงานของรัฐ และผู้ประสบเหตุความรุนแรง สามารถประสานขอความช่วยเหลือได้โดยผ่านกระบวนการที่ไม่ซับซ้อน/ยุ่งยากในการปฏิบัติ ประกอบด้วยคณะกรรมการที่มีพลังอำนาจในการต่อรองกับผู้ตีมสุรา ซึ่งมีรูปแบบในการดำเนินงานเชิงรุกด้วยกลไกการดำเนินงานที่เริ่มต้นด้วยความเป็นมิตร เข้าถึงผู้ตีมสุรา มีการติดตามผลอย่างเป็นรูปธรรม องค์กรนี้อาจประกอบด้วยผู้นำทางจิตวิญญาณ/ผู้นำศาสนาในชุมชน ผู้นำธรรมชาติที่มีอิทธิพลต่อคนในพื้นที่ เป็นต้น

2.3 หน่วยงานข้างต้นควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความสำเร็จและอุปสรรคจากการให้ความช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางที่เป็นเหยื่อจากความรุนแรง ปรับปรุง และพัฒนาการทำงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ภายใต้การเก็บข้อมูล วิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดต่อเหยื่อจากความรุนแรง ซึ่งในการดำเนินงานระดับพื้นที่ต้องมีพันธมิตรที่หลากหลาย ได้แก่ ผู้นำชุมชน กลุ่มองค์กรต่าง ๆ รวมทั้งประชาชนทั่วไป สตรี เด็กและเยาวชน เพื่อศึกษาข้อมูลและเปิดพื้นที่รับฟังทุกกลุ่ม ให้ทุกเสียงในพื้นที่ที่มีความหมาย เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาผลกระทบจากสุราอย่างแท้จริง

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการเผยแพร่ เฝ้าระวังปัญหาจากสุรา

3.1 การจัดทำสื่อ ควรจัดทำสื่อ/คู่มือประเด็นเกี่ยวกับการดูแลและการรับมือกับสถานการณ์ปัญหาในพื้นที่ชีวิตของกลุ่มเปราะบาง ทั้งกลุ่มผู้หญิง เด็ก และเยาวชนในการรับมือ/ขอความช่วยเหลือ/ให้ความช่วยเหลือเมื่อพบเจอสถานการณ์ปัญหา ผลกระทบจากการดื่มสุราให้แก่บุคคลหรือกลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ปัญหาสุรา ได้แก่ กลุ่มผู้นำชุมชนหรือองค์กรต่าง ๆ ในชุมชนอย่างเป็นระบบ และมีขั้นตอนที่ชัดเจน

3.2 การจัดอบรม ควรมีการจัดอบรมให้แก่ผู้ได้รับผลกระทบ ในประเด็นการรับมือเมื่อต้องเผชิญสถานการณ์ปัญหา การขอความช่วยเหลือจากบุคคลหรือหน่วยงานในชุมชน นอกจากนี้ ควรจัดอบรมให้แก่เยาวชนในพื้นที่ โดยมุ่งเผยแพร่สถานการณ์ปัญหาจากผลกระทบของสุราให้เยาวชนได้ตระหนักรู้ และพัฒนาเยาวชนสู่การเป็นนักผลิตเนื้อหา มีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังและป้องกันปัญหาเนื่องจากสุรา

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. จากข้อค้นพบในการศึกษาครั้งนี้พบว่า นอกจากผู้หญิงแล้ว ยังมีกลุ่มเปราะบางกลุ่มอื่น ๆ ที่ได้รับผลกระทบจากการที่มีคนในครอบครัวดื่มสุราตามมา ดังนั้น ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับพื้นที่ชีวิตในประเด็นผลกระทบจากการมีบุคคลในครอบครัวดื่มสุราของกลุ่มเปราะบางอื่น ๆ เช่น เด็ก/เยาวชน คนชรา เพื่อได้รับรู้ถึงสถานการณ์ต่าง ๆ ในพื้นที่ชีวิตของกลุ่มเปราะบางแต่ละกลุ่ม ซึ่งจะไปสู่การจัดการและแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างตรงตามกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ

2. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับพื้นที่ชีวิตในประเด็นเสียงเพรียกของผู้หญิงหรือกลุ่มเปราะบางอื่น ๆ เกี่ยวกับความจำเป็น ความหวัง และความต้องการของผู้หญิงท่ามกลางพื้นที่ชีวิตที่มีบุคคลในครอบครัวดื่มสุรา

3. จากงานวิจัยพบว่า มีผู้หญิงที่เผชิญหน้าและรับมือกับผู้ดื่มสุราจนมีพลังอำนาจต่อรองในพื้นที่ชีวิตของตนเอง จนนำไปสู่การรับมือกับสถานการณ์ปัญหา มีระบบในการจัดการที่ดี สร้างพื้นที่ชีวิตที่มีความสุข และข้ามผ่านสถานการณ์ปัญหาได้ ดังนั้น จึงควรศึกษาเกี่ยวกับวิธีการรับมือเมื่อพื้นที่ชีวิตต้องเจอสถานการณ์ จากการที่มีบุคคลในครอบครัวดื่มสุรา

4. จากงานวิจัยพบว่า มีผู้หญิงบางกลุ่ม ได้รับความช่วยเหลือจากชุมชน หน่วยงาน ที่เข้ามามีบทบาทในการจัดการเพื่อช่วยเหลือผู้หญิงกลุ่มดังกล่าว และอีกบางกลุ่มก็ยังไม่ได้รับความช่วยเหลือ ดังนั้น ควรมีการศึกษา เพื่อพัฒนาระบบหรือวิธีการในการดูแลผู้หญิงหรือกลุ่มเปราะบางอื่น ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของสังคมในการดูแลกลุ่มเปราะบางท่ามกลางปัญหาการดื่มสุราในครอบครัวและสังคมต่อไป

5. ควรมีการส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ผู้หญิงได้รู้ทักษะชีวิต รู้เท่าทันในการป้องกันตนเอง เพื่อที่จะสามารถเผชิญหน้าในสถานการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวข้องกับผู้ดื่มสุรา การวางตัวหรือการใช้ชีวิตทางสังคมร่วมกับผู้ครอบครัวยุติธรรม รวมถึงการเปิดพื้นที่ให้ผู้หญิงมีทักษะที่หลากหลาย ทั้งทักษะการประกอบอาชีพเพื่อการดูแลตนเอง ไม่พึ่งพาผู้ดื่มสุราหากเกิดกรณีที่ได้รับผลกระทบจากผู้ดื่มสุราที่ไม่สามารถแก้ไขได้ ทั้งนี้ จะต้องมีการวิจัยและพัฒนาให้สามารถจัดการเรื่องดังกล่าวได้ ซึ่งจะทำให้ผู้หญิงที่มีบุคคลในครอบครัวดื่มสุราสามารถมีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น

6. สิ่งที่น่ากังวลอีกประการหนึ่งที่เกิดขึ้นในสังคมไทยก็คือ วัฒนธรรมและความเชื่อที่ถูกส่งต่อกันมาในกลุ่มผู้ดื่มสุรา ที่เชื่อว่าการฝึกดื่มสุรตั้งแต่อายุน้อย “จนคอแข็ง” จะสามารถช่วยให้บุคคลนั้นมีเกราะที่แข็งแรงในการใช้ชีวิตหากต้องข้องเกี่ยวกับสุรา จึงมีการ “ยื่นเหล้าให้เด็กดื่ม” เกิดขึ้นในสังคมไทยอยู่เสมอ แม้ผู้หญิงจะรู้สึกกังวลและไม่พึงใจจากแม่ไหน แต่ท่ามกลางบุคคลรายล้อมในขณะเกิดสถานการณ์ก็ไม่สามารถแสดงบทบาทความเป็นแม่ที่ห่วงใยลูกได้ ดังนั้น จึงควรมีวิธีการสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่เด็กและเยาวชนให้มีความรู้เกี่ยวกับโทษของสุรา ตลอดจนวิธีการปฏิเสธผู้ใหญ่อย่างถูกวิธี ทั้งนี้พบว่า เด็กและเยาวชนจะให้ความสนใจต่อสื่อต่าง ๆ ดังนั้น ควรมีการวิจัยและพัฒนาสื่อเพื่อใช้ในการแก้ปัญหาดังกล่าว อีกทั้งแหล่งเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนคือสถานศึกษา ดังนั้น ควรมีการดำเนินงานเชิงรุกเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์ดังกล่าว จัดทำสื่อ เรื่องเล่าให้แก่สถานศึกษาได้เผยแพร่ความรู้ให้แก่เด็กและเยาวชน ทั้งนี้ ควรมีการศึกษาวิจัยในประเด็นการพัฒนาสื่อเพื่อใช้ในการแก้ปัญหานี้ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

จารุวรรณ ขำเพชรและคณะ.(2555). “พื้นที่เมืองและชีวิตของคนในซอยคาวบอย”. ว.พฤติกรรมศาสตร์เพื่อการพัฒนา.4: 37-52
สันต์ สุวัจนราภินันท์. (2552) ปัญหาและความรู้ของที่ว่าง: ศึกษาจากทฤษฎีว่าด้วยที่ว่างของฮองรีเลอแพร็บ และมิเชล เดอ แซร์โต.

รัฐศาสตร์สาร. 3 : 29 - 45.

สุธาริน คุณผล. (2550, พฤษภาคม - สิงหาคม) เรื่องของชีวิตประจำวัน รัฐศาสตร์สาร. 28(2): 113 - 141.

อัญชลิตา สุวรรณชฎ. 2554. ปฏิบัติการของชีวิตประจำวัน .สืบค้นเมื่อ 08 มีนาคม 2562,สืบค้นจาก

http://tpir53.blogspot.com/2011/03/blog-post_23.html.